

דפי עיון

במפרשים

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

י"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.ג.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת

פרשת חיי שרה

תשע"ז

א. בלוי יקר .

פרק כד' פסוק ב':

הראשונים היו טובים מאלה כי לא מחכמה
שאלת על זה" (שם ז,ו), כי האומר פן אינו
מקפיד על החכמה. לכה נאמר בצדיקים "בא
בימים" לזקנתם.

ויש אומרים, לכה הזכיר "בא בימים",
להורות שלא מחמת צער קפצה עליו
זקנה כי אם מחמת שבא בימים, שהרי ברכו
ה' "בפל", ולא היה לו שום צער. ונוכל לומר,
שלקח קרא את אליעזר "זקן ביתו", שהיה זקן
מצד שצרכי הבית היו מטלים עליו. והודיע
לנו הפתוב שמצד שהיה אברהם זקן לא היה
בכחו לילך לבדו, גם את יצחק לא רצה
לשלח, כי אמר פן ימות פתאם ומי ישים ידו
על עיניו.

ומה שאמר "בא בימים", כי לפי הנראה
יצא מן הימים מבעי ליה, אלא לפי
שהמדה ברשעים שימי הילדות הם להם ימי
אור ויום בהיר, כי טובים המה להם אל
השמושים הגופניים, כי זה כל עקר תכליתם,
וימי הזקנה הם אצלם לילה ולא יום, כי
העולם השף בעדם, יען כי לא יטעמו עוד מן
הדבש אשר בקצה המטה, ועל פן הימים
הראשונים טובים להם מאלה, וכאלו יצאו
מימים אל הלילות. אבל בצדיקים מחלפת
השטה, שבאים מן הלילות אל הימים, כי ימי
הזקנה טובים להם אל קנית החכמה, ועל דרך
שנאמר: "אל תאמר מה היה שהימים

אלוה

1. פרשנו מנסה כאן ל הכניס רציון כללי לתוך פירוש פסוקי-סנונו, איך הוא עושה זאת?
2. תיאור נפלא נותן פרשנו לתקופת הנצורים והזיקנה אצל הרשעים והצדיקים. הסבר דבריו.
3. מקטע השני הוא נוקט דרך פונה לפירוש: "בא בימים" - מה הוא?
4. למה קרא אלא יצא?
5. למה לא לחו את יצחק לבדו?

* * *

3 הוא אדני. בעבור שנתן אברהם ליצחק את כל אשר לו, והעבד בכלל הנכסים, קראו אדוני, ואעפ"י שלא אמר בפירוש הוא יצחק אדוני, הבינה רבקה שאינו אברהם, כי ראתה שאינו זקן: הצעיה. עטוף שמעטפים בו הנשים פניהם: (פו) את כל הדברים אשר עשה. דבריו אלל הבאה, והניסים שנעשו לו, ודבריו בבית בתואל, כדי שיבין שהיא בת מולו: (פו) האהלה שרה אמו. שיעורו האהלה אהל שרה אמו, ויספר הכתוב בכבוד שנהג יצחק באמו כי מעת שמתה שרה לא נטו אהלה, כי אמרו לא תנא אשה אחרת אל אהל הגבירה הנכבדת, וכאשר ראה את רבקה והכיר לדקתה וכשרון מעשיה, נדמה בעיניו כאילו היא שרה אמו והביאה אל האהל לכבדה ויאהבה: וינחם יצחק.

ב. ביאור יש"ר .

פרק כד' פסוקים יד', טו' :

אינו מחובר אל מה שלמעלה, כי יש אחנה צמלת ויאהבה, אלא פירושו על דרך כלל שאחר הפרט, שעפ"י כל הקורות האלה שגאלא אשה הגונה ממשפחתו ורזייה לאביו, והכיר מסיפורי אליעזר כי מה' ילא הדבר, התנחם והסיר מלבו היגון שהיה לו תמיד על מיתת אמו, כי לפי שלא ראה אותה עוד אחר העקידה, כי הוא לא שב עם אביו לבאר שבע כמו שאמרנו למעלה, היה מלעטר תמיד על שלא זכה לשית ידו על עיניה בשעת מיתתה ולהתעסק בקבורתה: אחרי אמו. אחרי מיתת אמו:

אלמות

1. על אינה קושי אפשרי צונה פרשנו בקטע הראשון?
2. למה סיפר הצבד את כל הפרטים שקרו לו לצחק?
3. מה רצה פרשנו ללמדנו בארו: "וינחם יצחק"?

* * *

ג. קדושת לוי.

פרק כד' פסוקים כז', לג': בפסוק אנכי בדרך נחני ה' בית אחי אדוני

(כד, כז). 'בדרך' נקוד פתח, לשון מבורר (עי' רש"י). רצה לומר, על ידי הדרך ידעתי שנחני ה' בית אחי אדוני, שכיון שאמרו חכמינו ז"ל (ב"ר נט, יא) שהיה לו קפיצות הארץ, דהיינו שמביא את האדם ברגע אחת מעצמו, וכיון שקפץ הדרך שהלך שלא מדעתו, רק שהשם יתברך הביא אותו למקום שידוע לפניו יתברך, אם כן על ידי הדרך ידעתי שכאן הוא בית אחי אדוני, שראיתי שדעתו יתברך שאעמוד פה, שמע מיניה דכאן הוא המקום לעמוד, משום דכאן הוא משפחת אדוני:

לא אוכל עד אשר דברתי דברי (כד, לג). כי אליעזר קידש את רבקה בשליחות יצחק"י, והחתן ביום קדושין אסור לו לאכול עד אחר קדושין"י, וזהו 'לא אוכל עד אם דברתי דברי', וזהו הקדושין:

או יבוא, כי רצה לאכול סעודת מצוה, וזהו שאמר 'לא אוכל עד אשר דברתי דברי', לגמור תחלה הקדושין, ואחר כך יהיה סעודת מצוה י"ט:

אלמות

1. על אינה קושי אפשרי בפסוק כז' מנסה פרשנו להשיב?
2. פרשנו מתצב על רצונו להצב לדבר לפני הסעודה, מה הן תשובותיו לכך?

* * *

ד. ספורנו עם פירוש הרב י. קופרמן.

פרק כד' פסוק (סב) בא מבוא באר לחי ראי 89.

להתפלל במקום שבו נשמעה תפלת שפחתו⁹⁰. וקדם שהתפלל כבר נשלם ענינו בדרך, וקרה אשתו לבוא⁹¹, על דרך "טרם יקראו ואני אענה"⁹² (ישעיהו סה, כח). והוא יושב בארץ הנגב. אמנם יצחק היה יושב בדרומו של באר לחי ראי⁹³, ולא הלך שם אז לקבע דירתו⁹⁴.

89. "בא מבוא" - חזר למקומו מבואו שבא אל באר לחי רואי לפי שעה, ולבאר לחי רואי הלך כדי להתפלל... 90. היא הגר שפחת אברהם "כי שמע ה' אל עניך", "על כן קרא לבאר באר לחי רואי". סגולת המקום הביאה שמה את יצחק להתפלל אף הוא להצלחת שליחות אליעזר (מכאן שהיה מעורב בשליחות, ושדין שליח לקדש נעשה מדעתו). 91. על משקל "כי קרובה ישועתי לבוא" (ישעיהו נו, א), כאשר הכוונה להתקרבות במקום ולא רק בזמן. רבינו מדייק

שקודם שהתפלל כבר נענה, מזה שהדרך מחרן לארץ כנען יותר ארוכה מהבאר לארץ הנגב, ואם נפגשו בדרך מהבאר לארץ הנגב משמע שלפני שהתפלל כבר נענה. 92. יבזה שונה יצחק (שנענה עוד לפני שהתחיל להתפלל) מאליעזר (שנענה עוד לפני שגמר להתפלל) ומהגר (שנענתה אחרי שסיימה את תפילתה). 93. רבינו לא הסביר "ארץ הנגב" כפשוטו, אלא נגב מלשון "דרומו של", מכיון שלעיל כ,א מפורש שארץ הנגב הוא "בין קדש ובין שור", והמיקום של באר לחי רואי הוא גם "בין קדש ובין ברד" (טז, יד) וא"כ יוצא שהם היו באותו איזור. 94. אלא לשם תפילה (וכן ברמב"ן), ולכן עכשיו הוא בא חזרה מהליכתו שמה ("בא מבוא"). ושמה לא קבע שם את מקום מגוריו כל עוד אביו חי, והוא, אביו לא קבע שם את מקומו (רמב"ן). את 'תורת ישיבת שם ועבר' קיבל יצחק בין היתר מאברהם אביו, וכל עוד ראש הישיבה אברהם מלמד, גדול תלמודו ושימושו. ואמנם אחר מות אברהם התישב יצחק שם כדלהלן כה,יא "ויהי אחרי מות אברהם... וישב יצחק עם באר לחי רואי".

1. פרשנו מפרט ומדויק בצנין הליכותו של יצחק. מה בדיוק הוא אחד?
2. מהי הוכחתו שטרם שהתפלל כבר נצנה?
3. איך פרשנו מנסה להסביר את התהליכותו של יצחק ומיקום תפילתו ומאורו, הכל ביחס אל אביו אברהם?

* * *

ה. תועליות להרלב"ג.

פרק כד', פסוק סה' / פרק כה' פסוקים א', ג', ו':

- התועלת הארבעה עשר הוא במידות,** והוא שראוי לאשה שתבוש מבעלה, וכל שכן (כד, סה) בתחילת לקיחתו אותה⁵⁰, יותר מבושתה משאר אנשים. לפי שהוא ידוע כי לקיחתה האיש הוא למשגל⁵⁰, והנה ראוי שתבוש האשה מזה. ולזה תמצא שכבר לקחה רבקה הצעיר ותתכס, כשידעה שהאיש ההולך בשדה לקראתם הוא יצחק. וזה, כי כשלא תהיה האשה בושה מזה, יורה שאין המשגל אצלה דבר ראוי שתבוש ממנו⁵¹, ותהיה בזה ראיה על שלא הקפידה לשמור את עצמה ממשכב דודים⁵².
- התועלת החמישה עשר הוא במידות,** והוא שראוי לאדם שיזרע בבקר זרעו, ולערב (כה, א-ב) אל יניח ידו⁵³, כי בזה ישלם קיום המין האנושי. ולזה תמצא שאברהם אבינו עליו השלום הוסיף לקחת אשה להוליד בניו, עם היותו מופלג בזקנה.
- התועלת הששה עשר הוא במידות,** והוא שראוי לאדם להרחיק מבניו המריבה (כה, ו) והקטטה בענין הנחלה לפי מה שאפשר. ולזה תמצא שאברהם נתן לבניו בחייו מה שישיר בעיניו לתת להם, והרחיקם מעל יצחק, כדי שלא יריבו עימו על הנחלה מפני היותו יורש כל הנכסים. עם⁵⁴ שכבר נמשך מזה תועלת שני, והוא שלא ילמד יצחק ממעשיהם הרעים, כי בו בחר ה' להיות⁵⁵ ממנו הזרע הנבחר שיירש ארץ כנען.

אלמות

1. כידוע שיטת פרשנו בפירושו היא לימוד דרכי מוסר והתנהלות מצטי האבות, מה בדיוק רצה ללמוד מן "התועלת הארבע עשר"?
2. על איזה קושי - אפשרי-צניני - מנסה פרשנו לצנות בצקיקין בדבריו על התועלת החמישה עשר?
3. ב"תועלת השישה עשר" בא ללמדנו שני דברים שונים אך חשובים, מה הם?

* * *